

Βυρώνεια: Γοητεία και Εγκατάλειψη

Η δημογραφική εξέλιξη της περιοχής των Σερρών ήταν πτωτική πριν ακόμη επιβληθούν τα πολυετή ασφυκτικά μέτρα λιτότητας. Εκτός από το αναγνωρισμένο δημογραφικό πρόβλημα της χώρας συνολικά, σύμφωνα με σχετικές μελέτες, το ποσοστό του πληθυσμού του Νομού Σερρών επί του συνολικού πληθυσμού της χώρας από το 1961 ως τα τέλη του 20^{ου} αιώνα μειώθηκε από το 2,9% στο 1,9% περίπου.

Η Βυρώνεια, χωριό του ακριτικού Δήμου Σιντικής, χτισμένη στους πρόποδες του όρους Κερκίνη, με την ομώνυμη λίμνη και τον Στρυμόνα να την περιβάλλουν, παρά το κάλλος του φυσικού της τοπίου δε θα μπορούσε να αποτελέσει εξαίρεση. Η αρχική αύξηση του πληθυσμού πριν το 1940 οφείλεται κυρίως στην εγκατάσταση Ποντίων προσφύγων. Ωστόσο, παρά την προσθήκη μετεμφυλιακά της πλειονότητας των κατοίκων του Λεοβορνίου και την μετοίκηση οικογενειών από τη Ράμνα και την Άνω Βυρώνεια που μετατράπηκε σε στρατόπεδο, η πτωτική τάση μετά το 1960 είναι εμφανής και σταθερή. Η υπογεννητικότητα, ο μικρός ρυθμός ανάπτυξης για όλη την περιοχή, η αυξημένη ανεργία, ο μικρός γεωργικός κλήρος, οι περιορισμένες κοινωνικές υπηρεσίες και οι ακριτικές ιδιαιτερότητες οδηγούν στην αστυφιλία και τη μετανάστευση. Η παλιννόστηση Ελληνοπονητίων στη δεκαετία του 1990 δεν στάθηκε δυνατό να ανασώσει την κυρίαρχη πτωτική τάση.

Όπως ήταν αναμενόμενο, η γενικευμένη κρίση των τελευταίων ετών

Απογραφή	Ποίση (χώρα, πόλη)	Ανταρσία	Σύνολο	Ποίση (χώρα, πόλη)	Σύνολο	Απογραφή (χώρα, πόλη)
1920	384			127		-
1928	882		133	44	1039	352
1940	1227		353	288	1868	464
1971	833			277	1100	465
1981	1395	-		312	1707	-
1991	1289	707		153	2149	
1981	1081	279		186	1546	
1991	1029	65		191	1285	
2001	907	75		147	1127	
2011	762			161	923	

επιτάχυνε τους ρυθμούς της εγκατάλειψης. Η απογραφή του 2021 –εκτός συγκλονιστικού απροόπτου- θα επιβεβαιώσει ότι ο πληθυσμός της Βυρώνειας έχει μειωθεί ακόμη περισσότερο. Τα αποτελέσματα είναι ήδη ορατά: ερήμωση του χωριού, ερήμωση αντιπροσωπευτική –τυπική θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί- του συνόλου σχεδόν της ελληνικής περιφέρειας, εγκατάλειψη των κτιρίων στη φθορά του χρόνου και, σταδιακά, ερείπωση.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΣΤΑΤ. Α. απογραφές πληθυσμού, 1920-2011. <http://ec.europa.eu-demography.eu/>, πρόσβαση στις 20/01/2017.

Δογανής, Παναγιώτης (1999). *Νοτιάς Σερρών, η καθολική πόλη ενός τόπου*. Σέρρες, αυτοέκδοση.

Ταραβός, Νικόλαος (1983). Μια περιδιάβαση στη Βυρώνεια, στο *Παναγιώτης Γεωργιάδης* (1983) τόμος 9, σ. 145-148.

Γακιδιώτης, Παναγιώτης (1997). *Με τη σελήνη του χρόνου*. Σέρρες: Εκδόσεις Πολιτιστικού Συλλόγου Βυρώνειας.

Γεωργιάδης, Μαρκεσιάνης Α. (2001). *Νομός Σερρών 1950-1990, από Σερρώνειά Ανάλεκτα*, (2001). Σέρρες: Δήμος Σερρών.

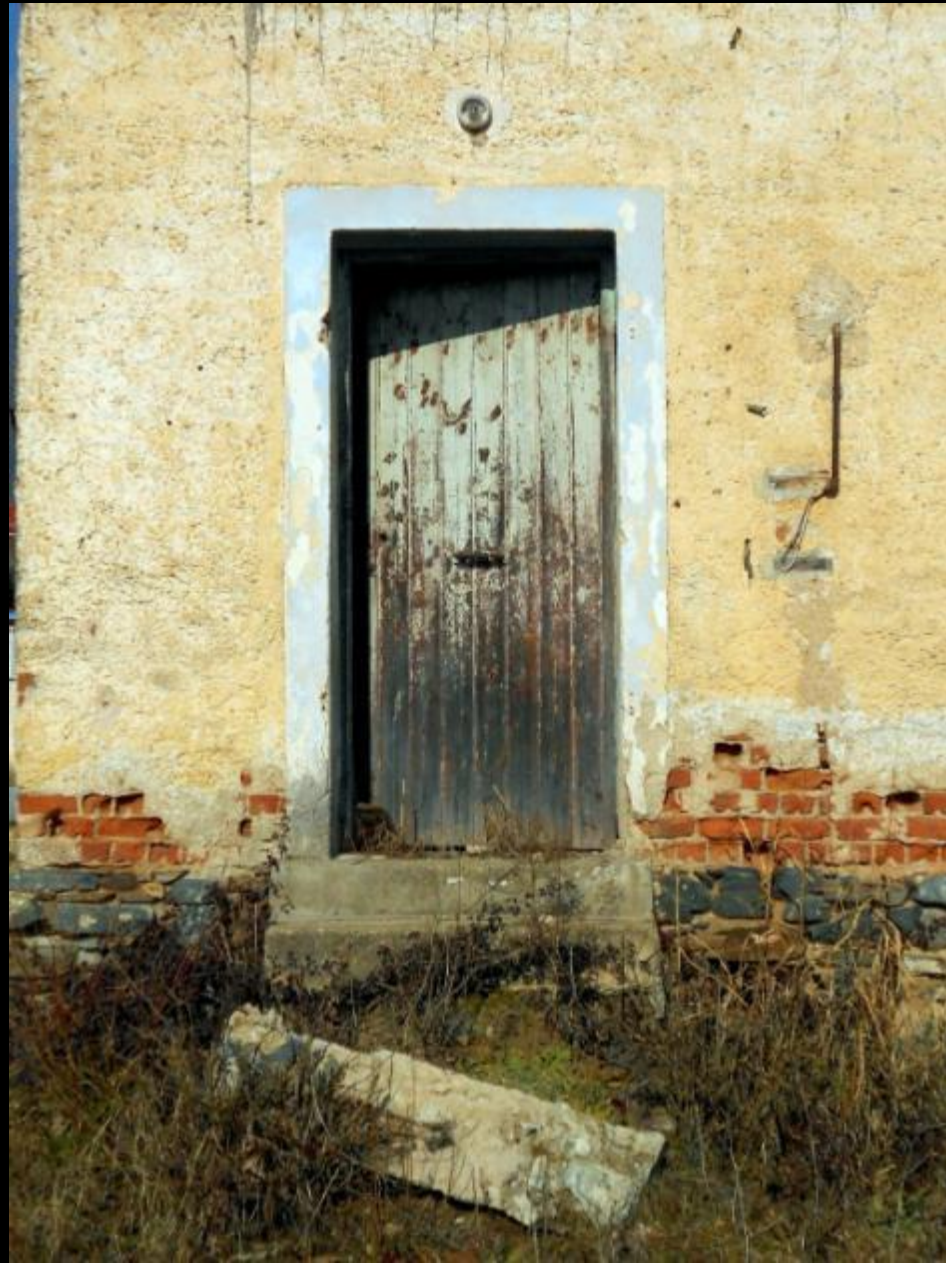

Ένας σύντομος περίπατος στο εξαίρετα ρυμοτομημένο χωριό αρκεί για να γίνει αντιληπτή η φυγή και η ερείπωση: περισσότερα από 100 κτίρια, οικίες, καταστήματα,

βοηθητικοί χώροι διαφόρων χρονικών περιόδων είναι εγκαταλειμμένα, πολλά από αυτά με εμφανή τα σημάδια της φθοράς του χρόνου, από τα πρώτα κτίρια του Μεσοπολέμου έως και τα πρόσφατα οικοδομήματα. Ατρώγητες κληματαριές, κουρτίνες που ακόμη στολίζουν χορταριασμένα παράθυρα, πόρτες αγκαλιασμένες με κισσούς, σφαλισμένες αυλές στρωμένες φύλλα, σύγχρονες κατοικίες όπου η απουσία ζωής αιφνιδιάζει και οι χαρακτηριστικές, πλέον, για την εποχή μας επιγραφές «Πωλείται» αναρτημένες εδώ κι εκεί, ξεθωριασμένες από την πολυετή έκθεση στον ήλιο.

Ωστόσο, εκτός από την εγκατάλειψη, ο φακός γοητεύεται ταυτόχρονα από την καλαισθησία των κατοίκων όπως αυτή έχει αποτυπωθεί στις δημιουργίες τους, τον μόχθο τόσων χρόνων που ματαιώνει η φυγή, τα συναισθήματα που ομόρφαιναν κάποτε τα ερειπωμένα κτίρια. Διακοσμήσεις με υπέροχα σχέδια και χρώματα μαρτυρούν την εργατικότητα, την αξιοσύνη, την επινοητικότητα, τα όνειρα των ανθρώπων που έζησαν κάποτε εδώ.

Σύμφωνα με τον Γερμανό φιλόσοφο Walter Benjamin «το παρελθόν στρέφεται προς εμάς όπως μερικά λουλούδια στρέφονται διαρκώς προς τον ήλιο». Ερείπια και εγκαταλειμμένα κτίρια αποτελούν δυνητικά «διαλεκτικές εικόνες», θραύσματα ιστορίας που προκαλούν το ανθρώπινο βλέμμα αποζητώντας αναγνώριση, ανάγνωση, διαύγηση, εικόνες του παρελθόντος που, όταν διασώζονται, μας ανταμείβουν με γνώση.

Κατ' αυτή την έννοια η εικαστική αποτύπωση του portfolio της γοητείας και της εγκατάλειψης διασφαλίζει την ιστορικότητα και ιχνηλατεί μια διέξοδο σωτηρίας, καθώς αποτελεί αναπόφευκτα και μια πολιτική καταγραφή. Πολιτική καταγραφή όχι με την πρόθεση της επίρριψης ευθυνών -αυτές αναπόδραστα βαραίνουν στο βαθμό που τους αναλογεί άρχοντες και αρχόμενους για τη διαχρονική αδυναμία τους να βρουν λύσεις στα

προβλήματα του τόπου- αλλά ως αγωνιώδης έκκληση ενός φθίνοντος έμψυχου και άψυχου κόσμου για ζωή, ως αναδιατύπωση ενός ακόμη υπαρκτού αιτήματος για την επιστροφή της ζωής στο παρόν και στο μέλλον, για βελτίωση των όρων διαβίωσης όλων των πολιτών στο επίπεδο της αξιοπρέπειας. «Μέσα από τα ερείπια ανοίγει η ψυχή καινούριο δρόμο», γράφει ο Νίκος Καζαντζάκης. Αυτός είναι και ο απώτερος σκοπός της έκθεσης: επιδιώκει να ευαισθητοποιήσει τον επισκέπτη για την απέλπιδα κραυγή ενός πανέμορφου τόπου που στενάζει και αιμορραγεί κάτω από την επιβολή επώδυνων πολιτικοοικονομικών μεταβολών, αλλά αρνείται να πεθάνει: υπάρχει, επιθυμεί και προσδοκά την αναζωογόνησή του.

Ενός τόπου που διαψεύσθηκε για τους ανθρώπους του.

Δεν ήταν όμως η αφθονία του υλικού η μοναδική αιτία που ανάμεσα σε τόσους οικισμούς επέλεξα τη Βυρώνεια. Συσσωρεύτηκαν πολλοί λόγοι.

Ήταν η ανθρωπιά, η φιλοξενία των κατοίκων της που είχα βιώσει προσωπικά εξαιτίας ενός ατυχήματος στις αρχές της δεκαετίας του 80, όταν έφηβος ακόμη με την οικογένειά μου μια Κυριακή μεσημέρι βρεθήκαμε εκτός δρόμου με το αυτοκίνητο. Η βοήθεια που δεχτήκαμε από άγνωστους ανθρώπους ήταν πραγματικά συγκινητική.

Η σύντομη θητεία μου ως εκπαιδευτικού στο Δημοτικό Σχολείο. Η άψογη συνεργασία με συναδέλφους, παιδιά και γονείς, κατά τη διάρκεια της οποίας είχα τη δυνατότητα και τον χρόνο να γνωρίσω από κοντά την κατάσταση που βρίσκεται σήμερα το χωριό, να εντοπίσω και να συλλέξω το υλικό της έκθεσης.

Εκτός από τις αναμνήσεις, η βιβλιογραφική έρευνα που με βοήθησε να ανακαλύψω την, τεσσαρακονταετή σχεδόν, πυκνότερη δράση του Πολιτιστικού της Συλλόγου, τον οποίο δε θα δίσταζα να χαρακτηρίσω ως αξιομίμητο πρότυπο για όλη την περιφέρεια. Τη δράση που γέννησε εντός μου πέρα από τη βαθιά εκτίμηση για όσους κατά καιρούς υπηρέτησαν τον Σύλλογο και ένα ακόμη κίνητρο να συνεισφέρω με τις όποιες δυνάμεις μου.

Ο σεβασμός για το παρελθόν και τους ανθρώπους του έγινε ακόμη εντονότερος, όταν μελετώντας το Μητρώο Διδαστηρίου του Δημοτικού Σχολείου εντόπισα ένα απόσπασμα του 1960, όπου ο τότε Διευθυντής σημείωνε ότι: "Σχολικός κλήρος δεν υπάρχει. Δια την απόκτησιν σχολικού κλήρου δεν εμείναμεν αδρανείς, πλην όμως, αι προσπάθειαι μας δεν ετελεσφόρησαν, διότι προέχει το θέμα αποκαταστήσεως πλειστων ακτημόνων." Από όποια θέση και αν κρίνει κανείς την πολιτική αντίληψη που διαφαίνεται σ' αυτές τις προτάσεις, θα πρέπει να της αναγνωρίσει πολύ μεγαλύτερη κοινωνική ευαισθησία συγκριτικά με τις πολιτικές που κυριαρχούν στις μέρες μας παγκοσμίως.

Επιπλέον, η ταχύτητα με την οποία ο χρόνος κυλά. «Τα πράγματα εξαφανίζονται τόσο γρήγορα που πρέπει να βιαστείς πολύ αν θέλεις να τα δεις», έχει γράψει ο Γάλλος ζωγράφος Πωλ Σεζάν. Από το καλοκαίρι του 2016 όταν ξεκίνησα τη φωτογράφιση μέχρι σήμερα, η φθορά σε ορισμένα κτίρια ήταν τόσο εμφανής που μου γέννησε την ανησυχία ότι πολλές από αυτές τις εικόνες σύντομα θα εξαφανιστούν οριστικά από το οπτικό μας πεδίο.

Τέλος, από τις συνομιλίες που είχα με ανθρώπους του χωριού που με προσέγγιζαν διακριτικά κατά τη διάρκεια των φωτογραφήσεων, δεν μπορώ να μην μνημονεύσω ιδιαίτερα την γηραιά κα Ευθυμία, που εμφανίστηκε άξαφνα μπροστά μου, δίπλα σ' ένα ρημάδι, και τα λόγια της, που ηχούν ακόμη στ' αυτιά μου ως παράκληση αλλά και ως επιταγή: «Να πώς έγινε ο τόπος μας. Μπορείς να κάνεις κάτι; Κάνε κάτι, παιδί μου, ό,τι μπορείς...».

Ο σεβασμός προς τον άνθρωπο, το δικαίωμα και τις δυνατότητές του για μια καλύτερη ζωή το επιβάλλει. Σε χρόνο εξακολουθητικό.

